

Vahdeta Ćatić & Amela Mrkonjić

ODNOS ADOLESCENATA PREMA RODITELJIMA

Sažetak

Odnos adolescenata prema roditeljima danas predstavlja problem savremenog društva. To je tema koja je posljednjih godina veoma aktuelna, i mnogo se o njoj istražuje i razgovara.

Ovaj rad je pokušaj da se na osnovu pedagoško-psiholoških saznanja i mnogobrojnih istraživanja da jedna slika odnosa adolescenata prema roditeljima.

U ovom radu iznesene su teorijske osnove i definirani osnovni pojmovi koji su usko povezani sa adolescencijom i roditeljstvom, analizirani su i interpretirani rezultati do kojih se došlo putem istraživanja.

Nastojali smo istražiti kakav je odnos adolescenata i roditelja, njihovo povjerenje, iskrenost, vrijeme koje provode zajedno, kakva su mišljenja i stavovi adolescenata o roditeljima, zatim da li su u konfliktu i obraćaju li im se za pomoć i da li i koliko razgovaraju sa roditeljima.

Za prikupljanje podataka u ovom istraživanju koristili smo se anketom i anketnim listićem, koji su primijenjeni na 100 učenika Srednje turističko-ugostiteljske škole u Tuzli.

Ključne riječi: adolescencija, identitet, komunikacija, konflikti

UVOD

Adolescentima, čini se, prijeti velika opasnost da budu svjedoci, žrtve ili sudionici nasilja. Neki psihički poremećaji povećavaju opasnost od nasilnog ponašanja adolescenata. I agresivno ponašanje i poremećaji u ponašanju češći su u deprimiranih adolescenata, piše Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry. Na Odsjeku za psihijatriju pri Michiganskome sveučilištu provedeno je istraživanje agresivnog ponašanja adolescenata s teškim depresivnim poremećajem (MDD). U ispitivanju su sudjelovala 74 adolescenta s dijagnosticiranim MDD-om u dobi od 13 do 17 godina. Agresivno ponašanje procijenjeno je standardnim skalama za mjerenje

agresivnosti. Ispitivanje je pokazalo da je u adolescenata s teškim depresivnim poremećajem visoka razina agresivnog ponašanja. Razina i tip agresije ne razlikuju se među spolovima. Primijećene su velike razlike u izvješćima roditelja i adolescenata kad je riječ o agresivnom ponašanju adolescenata. Oni su bili češće agresivni nego što su to roditelji primjećivali, posebice djevojke. Zbog zasad nepoznatih razloga, agresivno ponašanje vrlo je često u deprimiranih adolescenata, a slični tipovi i razine agresivnosti očiti su i u deprimiranih mladića i djevojaka. Roditelji deprimiranog adolescenta često nisu svjesni njegove agresivnosti izvan obitelji, posebice kad je riječ o djevojkama.²⁴

Prema modelu koji je razvila Baumrind (1971), roditeljska toplina i razumijevanje te nadzor i zahtjevi za odgovornim ponašanjem djece ključne su dimenzije roditeljstva. U radu se opisuju skale za mjerenje različitih odgojnih postupaka (roditeljski nadzor, podrška, zajedničko odlučivanje, uključenost u odgoju) koje je autorica adaptirala na temelju mjernih instrumenata koji se koriste u istraživanjima u okviru ovog teorijskog modela. Ukratko se opisuju rezultati istraživanja autorice i saradnika o povezanosti roditeljskih odgojnih postupaka sa stilovima provođenja slobodnog vremena i rizičnim ponašanjem adolescenata. Istraživanja u kojima su sudjelovali učenici šestih i sedmih razreda osnovne škole i srednjoškolci dala su slične rezultate. Autoritativni stil roditeljstva zaštitni je faktor u razvoju problema u ponašanju, konzumiranja opojnih sredstava i neuspjeha u školi, pri čemu se osobito roditeljski nadzor pokazuje kao važna pozitivna dimenzija roditeljstva. Međutim, podaci pokazuju da je približno samo 40% očeva i 50% majki srednjoškolaca dobro upoznato sa svakodnevnim aktivnostima njihove djece. Isto tako, dosta roditelja djece stare svega 12 i pol godina malo zna o tome kako djeca provode slobodno vrijeme, tko su im prijatelji, gdje izlaze navečer, kako troše svoj novac i gdje su nakon škole. U uzorku mlađih adolescenata, slabiji roditeljski nadzor i manja roditeljska podrška povezani su s učestalijim problematičnim ponašanjem u školi, devijantnim ponašanjem, eksperimentiranjem s pušenjem i alkoholom. Veća angažiranost roditelja u odgoju i nadzor povezani su s organiziranim provođenjem slobodnog vremena, a takva djeca postižu i bolji školski uspjeh. Među srednjoškolcima, manji

²⁴ Precepcija vlastite budućnosti adolescenata kao zaštitni čimbenik, Kristina Urbanac – Izvorni znanstveni rad; Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

roditeljski nadzor povezan je sa slabijim školskim uspjehom i češćom upotrebom alkohola i droga. Uz slabiji nadzor oba roditelja, manja podrška roditelja istog spola značajan je prediktor češće upotrebe droga. Neorganizirani stil provođenja slobodnog vremena (izlasci i zabave) povezan je s konzumiranjem alkohola i droge i slabijim školskim uspjehom, a izvanškolske aktivnosti, čitanje i kulturne aktivnosti s boljim školskim uspjehom među adolescentima. Veći roditeljski nadzor povezan je sa strukturiranim slobodnim vremenom adolescenata, a slabija upućenost roditelja u svakodnevne aktivnosti djece povezana je s većom usmjerenošću adolescenata na aktivnosti s vršnjacima. Rezultati navedenih istraživanja u skladu su s ostalim istraživanjima odnosa između adolescenata i roditelja koja ukazuju na to da adolescencija nije razdoblje u kojem bi roditelji trebali biti manje angažirani u odgoju. Naprotiv, to je razdoblje u kojem je i dalje važno da roditelji i djeca imaju bliske, ali i ravnopravnije odnose.²⁵

Pojam adolescencije

U savremenim koncepcijama razvoja ličnosti adolescencija se više ne tretira kao prelazni period iz djetinjstva u zrelost, već kao posebna i specifična faza u razvoju. Osnovni razlog za to je u činjenici što je adolescencija uzrast u kojem se kod mladih dešavaju značajne tjelesne i psihičke promjene koje su praćene i specifičnim promjenama u socijalnim manifestacijama slučaja.

Zato je to životni period koji karakteriziraju posebni razvojni problemi te se, zbog njihovog značaja, ovo smatra najznačajnijim a često i najtežim periodom u životu čovjeka. Početak adolescentnog perioda je individualan i zavisi, s jedne strane, od bioloških i nasljednih faktora, a s druge strane, od prethodnog emocionalnog i socijalnog iskustva osobe. Individualne razlike u početku adolescencije, variraju u rasponu od čak 3-4 godine. Za razliku od početka adolescencije, koji nije mnogo sporan, završetak adolescentnog perioda mnogo je neodređeniji. Psihološki i socijalni aspekti završetka adolescencije ostaju veoma nejasni i individualno različiti. Adolescencija je period velikih tjelesnih promjena, burnih promjena u ličnosti adolescenata, posljedičnih porodičnih problema i promjena na nivou vršnjačkih odnosa. Kulturni antropolozi Ruth Benedicht i Margaret Mead ističu da ponašanje pojedinca i njegovo

²⁵ XIII. Dani psihologije u Zadru, Sazetci radova / Soric, Izabela (ed). – Zadar: Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet u Zadru, 2002, 58-59.

sazrijevanje u velikoj mjeri zavisi o kulturnog konteksta u kojem on odrasta.

M. Mead tako smatra da su burna dešavanja u adolescenciji posljedica stava društva prema pubertetu i da je adolescentno ponašanje zavisno od standarda date kulture. Ukoliko društvo podstiče pojedine aspekte razvoja, a lična i porodična dinamika ne prati ove društvene tokove, onda može da dođe i do stresnih situacija za adolescenta.

Ruth Benedicht zapaža da od kulturne sredine zavisi da li će razvoj biti kontinuiran ili diskontinuiran. U primitivnijim kulturama proces razvoja od djeteta prema odraslom nije toliko skokovit, već teče više kontinuirano.²⁶

Razvoj identiteta adolescenata

Formiranje identiteta započinje u ranim razvojnim fazama, u ranom odnosu između djeteta i majke. U periodu adolescencije formiranje identiteta podrazumijeva integraciju raznovrsnih identifikacija iz dosadašnjeg života, počev od identifikacije sa oba roditelja do identifikacije sa drugim značajnim osobama u životu, identifikacije sa novoispoljenim seksualnim nagonima, novim seksualnim ulogama, sa emocionalnim obogaćanjem, sa novim socijalnim ulogama i sl. Identitet predstavlja doživljaj sebe, doživljaj sopstvene ličnosti, doživljaj lične istovjetnosti i kontinuiteta osjećanja, životnih ciljeva i namjera. Identitet određuje sljedeće dimenzije ličnosti: jedinstvenost, istovjetnost, kontinuitet, postojanje, istrajnost i pripadnost određenoj sredini s kojom se dijeli zajedništvo. Formiranje identiteta u adolescenciji uključuje različite procese: uspostavljanje doživljaja istovjetnosti, ličnu ideologiju i životnu filozofiju, prihvatanje lične prošlosti i uspostavljanje kontinuiteta u iskustvima, orijentaciju prema budućnosti i uspostavljanje koherentnog sistema vrijednosti. Za formiranje identiteta posebno je značajan tjelesni identitet u čijem su formiranju značajne predstave o vlastitom tijelu. Ove predstave dominiraju u prvim godinama adolescencije, a kreću se od doživljaja o svom tijelu do kvaliteta doživljaja ekstremne ružnoće. Česti su i negativni doživljaji dijelova svoga tijela. Predstava o sebi ili doživljaj o sebi obuhvata dva bitna pojma, a to je

²⁶ Ivan Vidanović, Dušan Kolar., 2003. god., str. 107.

sposobnost opisivanja samog sebe (self-koncept) i samopoštovanje, odnosno samopouzdanje.

Samosvjesnost se ispoljava kao osjetljivost na tuđe mišljenje, preokupiranost spoljašnjim izgledom kao i egocentrizam. Samovrednovanje i samopoštovanje se odnosi na ona osjećanja koja adolescent vezuje uz doživljaj sebe. Globalno samopoštovanje je uglavnom stabilno tokom perioda adolescencije, zavisno je od ranih razvojnih faza i s vremenom se povećava.²⁷

Krize adolescencije

Adolescentska kriza predstavlja najčešće manifestaciju konflikta adolescentnih razvojnih potreba koji ih ometaju. Faktori koji ometaju zadovoljenje razvojnih potreba adolescenata dolaze iz uže sredine adolescenata, pije svega iz porodice, škole, vršnjaka i takvi ometajući stavovi često duboko pogađaju adolescenta. Adolescentska kriza predstavlja oblik sazrijevanja za koji adolescent nije uspješno pripremljen u okviru svoje sociokulturne sredine. Adolescentska kriza je, prema nekim autorima, obično normalan razvojni fenomen, međutim, neki drugi autori pod pojmom adolescentske krize podrazumijevaju prolazne i reaktivne poremećaje prilagođavanja i probleme ponašanja, od kojih su neki već u domenu psihopatologije. Od više mogućih klasifikacija kriznih strana u adolescenciji navodimo sljedeće:

Normativna kriza – adolescent manifestira svoju povišenu osjetljivost na sva dešavanja u njemu samome i u njegovoj okolini i u tom periodu osjećanje identiteta je u krizi, a tu prolaznu krizu nazivamo normativnom krizom. Ova kriza nije psihički poremećaj, jer ne dovodi do osiromašjenja i ne troši psihičku energiju, pa prema tome obično ne dovodi do funkcionalnih smetnji. Ovaj krizni period razrješava se u velikoj mjeri spontano tokom vremena, uz odgovarajuću podršku od strane roditelja i ostalih sredinskih činilaca.

Kriza (konfuzija) identiteta je kriza normalnog razvoja u adolescenciji, a označava kompleksan psiho-bio socijalan razvojni fenomen, od kojeg zavisi kvalitet života buduće odrasle osobe. Kriza identiteta predstavlja proces osmišljavanja sebe i svijeta oko sebe, a njeni konflikti mogu da doprinesu razvojnog procesu i intrapsihičkom kvalitetu u kasnijem životu. Osobe u krizi identiteta

²⁷ Ivan Vidanović, Dušan Kolar., 2003. god., str. 116-118.

ne mogu da donose odluke o važnim životnim pitanjima, o svojoj ulozi u društvu, o vrijednosnim sistemima, o izboru parntera, izboru profesije i sl. Kriza identiteta zavisi od prošlosti, odnosno od identifikacionih uzora u djetinjstvu, ali i od novih uzora koji se nude u mladosti.

Kriza autoriteta odnosi se na sukob sa osobama, najčešće su to roditelji, ali i nastavnici. Za krizu autoriteta i uopšte za nastanak adolescentne krize od velikog je značaja i stav roditelja, a taj stav je karakteriziran neadekvatnom strepnjom roditelja i njihovom sumnjom u sebe, tako da ovakvi roditelji pri ulasku njihove djece u adolescenciju razvijaju visok stepen anksioznosti. Roditelji su zato često veoma rezervirani u pogledu veza adolescenata sa vršnjačkom grupom, koja je po njihovom mišljenju neadekvatna i opasna. Od značaja za adolescentnu krizu jeste i emocionalna ili realna odsutnost jednog od roditelja uz preveliku angažiranost drugog roditelja. Pored sukoba sa spoljašnjim autoritetom, adolescent dolazi i u sukob sa samim sobom preispitujući neke svoje dosadašnje lične karakteristike i upoređujući ih sa novim uzorima u spoljnom svijetu. Preispituje se i sistem vrijednosti i upoređuje sa sistemom vrijednosti roditelja, vršnjaka i svijeta u kojem živi. Adolescent mora da kroz krizu realizira neke suštinske lične promjene, koje bi pomogle učvršćenju identiteta.

Kriza seksualnosti nastaje zbog konflikta između potrebe za zadovoljenjem naraslih seksualnih impulsa, koje treba uskladiti sa ostvarenim seksualnim identitetom i realnih zabrana i ograničenja koje postavlja društvena sredina.

Kriza se manifestuje kroz različite forme asketskog ponašanja ili pak, suprotno tome, kao slobodno seksualno ponašanje i sklonost promiskuitetu. Asketizmom adolescenti odbacuju nagonске impulse i sva zadovoljstva koja iz njih proizilaze, a nije rijetko ni samokažnjavanje. Drugi opet pretjerano erotizuju odnose i ponašaju se promiskuitetno.

Hipohondrija je česta u adolescentskom periodu, a manifestira se u formi strahova za svoje tjelesno zdravlje – strah od određenih tjelesnih oboljenja, najčešće po život opasnih, kao što je karcinom i AIDS. Pored osjećanja krivice hipohondrije od značaja je i doživljaj lične bezvrijednosti i nepovjerenja u svoje tijelo, a kasnije se nepovjerenje proteže i na odnos.

Uloga roditelja kao odgajatelja adolescenta

Po svojoj prirodi i društvenoj funkciji roditelji su odgajatelji. Osjećaj majčinstva i očinstva upućuje roditelje da se brinu o djeci i da ih odgajaju. Roditelji su nesebični i ulažu ogromne napore da djeca postignu željene rezultate i da se pravilno odgajaju. Najvažniji odgajatelj u ranom djetinjstvu je majka. Nakon tri godine dolazi osamostaljivanje djeteta i tada se javlja uloga oca kao odgajatelja. Međutim, oba roditelja nadopunjuju svoju brigu prema djetetu. Zbog toga je veoma bitno da oba roditelja odgovorno i nesebično prihvate svoje odgojne funkcije i da ih obavljaju svjesno. Da bi to mogli, roditelji i sami moraju biti dobro odgojeni, moraju biti potpuni ljudi, kako je isticao J. J. Rousseau.

Roditelji treba da posjeduju plemenite ljudske kvalitete: čestitost, poštenje, iskrenost, ljubaznost, privlačnu vedrinu, optimizam, strpljivost, radinost, dosljednost, pravednost, da se kulturno ponašaju, da su tjelesno i duhovno zdravi, da posjeduju ljubav i brigu za djecu.

Dijete sve vidi i osjeća i to duboko proživljava. Savjete i riječi roditelja dijete rado prihvata i trudi se postupati prema željama roditelja.

Uspjeh i snaga odgojnog djelovanja obitelji zavisi od roditeljskog autoriteta. Pošto roditelji ne posjeduju potrebno znanje, vještinu, javljaju se brojne pogreške i to: oslobađanje od teškoća i obaveza, pretjerana strogost, pružanje djetetu apsolutne slobode, dijete je centar obitelji i odgajanje djece kako su i njih njihovi roditelji odgajali.²⁸

Ako je roditelj društven, voli društvo, često je sa prijateljima, rodbinom, prima goste, ako obilazi bolesne prijatelje i dijete će voljeti sve to. Sve probleme će pokušati da riješi sa prijateljima, što će ga činiti sretnijim.

I kulturni razvoj zavisi od toga koliko je roditelj kulturno uznapredovao; ukoliko se roditelj kulturno ponaša, ima pravilno razvijene kulturne i higijenske navike i dijete će slijediti takav primjer. Ako roditelj ne voli rad, kasni na posao, ljuti se kad mora da radi neki posao i dijete će se ljutiti kada treba da uči, neće voljeti učenje niti bilo kakav rad.

²⁸ R. Tomić, I. Osmić, E. Karić, 2006. god., 125-127.

Intelektualni razvoj roditelja je također bitan. Ukoliko su roditelji skloni intelektualnom radu i kod svog djeteta će rano razviti ljubav prema knjizi, a tko voli knjigu taj voli i učenje.²⁹

Sukobi se obično javljaju oko jednostavnih stvari, kao što je obavljanje svakodnevnih obaveza, finansije ili izgled. Također, česte su nesuglasice i oko obiteljskih odnosa, škole, razgovaranja na telefon, izlazaka, ljubavnih izlazaka, prijatelja i seksualnog ponašanja. Adolescenti osjećaju konstantnu napetost između potrebe da ostanu bliski sa svojim roditeljima i shvaćanja da mogu biti nezavisni od njih.

Tokom adolescencije mladi ljudi prolaze kroz razdoblje individualizacije, razvijaju vlastiti identitet i oblikuju vlastite stavove, odvojene od roditeljskih. To je normalan proces odrastanja. Također, adolescenti počinju uviđati da roditelji nisu uvijek u pravu, što se naziva "deidealizacija roditelja".

Sve su to posljedice promjena u načinu mišljenja koje se odvijaju tokom adolescencije. Tada mišljenje adolescenata postaje apstraktnije i logičnije, te oni postaju više zainteresirani za koncepte kao što su pravda i prava. Te promjene u načinu mišljenja omogućuju adolescentima da preispituju roditeljski autoritet i stavove. Sukob između roditelja i djece obično se temelji na različitim načinima na koje roditelji i njihova djeca razumiju i definiraju obiteljska pravila i događaje. Adolescenti često smatraju da bi veliki broj stvari trebao biti pitanje osobnog.

METOD

Cilj ovog istraživanja je ispitati, istražiti i kritički analizirati odnos roditelja i adolescenata, njihovo povjerenje, iskrenost, vrijeme koje provode zajedno, mišljenja i stavove adolescenata o roditeljima, zatim da li su u konfliktu i obraćaju li im se za pomoć i da li i koliko razgovaraju sa roditeljima.

Cilj je operacionaliziran kroz zadatke: Ispitati da li adolescenti imaju povjerenja u svoje roditelje, Ispitati da li adolescenti razgovaraju sa roditeljima, Utvrditi da li su adolescenti iskreni u razgovoru sa roditeljima, Istražiti koliko vremena adolescenti provode sa roditeljima, Ispitati da li se adolescenti obraćaju roditeljima za pomoć, Utvrditi da li su adolescenti u konfliktu sa roditeljima, Ispitati zašto postoje konflikti adolescenata

²⁹ R. Tomić, S. Arnautović, A. Franca, E. Avdibegović, B. Huremović, 1999. god. 37-40.

sa roditeljima, Istražiti kojem od roditelja se adolescenti češće povjeravaju, Utvrditi kakvi su stavovi adolescenata o ponašanju i ulozi roditelja, Ispitati da li je ovaj problem važan adolescentima.

U osnovi, ovo istraživanje je pretežno empirijsko. Polazi od iskustava adolescenata, te na osnovu dobivenih rezultata daje se sud o mogućim uzrocima ovog problema.

S obzirom na vrstu pedagoškog istraživanja i na sam problem istraživanja koristili smo sljedeće istraživačke metode: analitičko-deskriptivna metoda, metoda teorijske analize i servej istraživački metod.

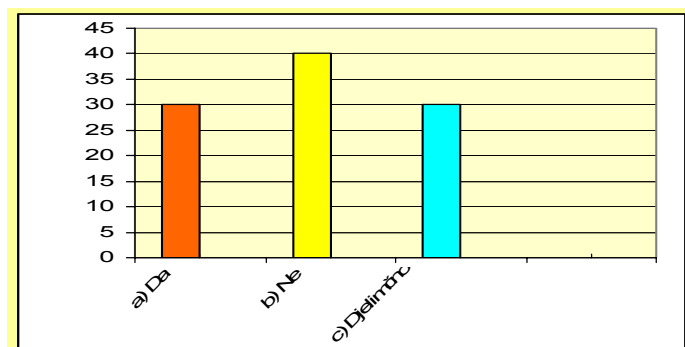
Da bi se došlo do konkretnih podataka koji su bitni za ovaj istraživački rad od tehnika istraživanja koristili smo sljedeće: anketiranje i sređivanje i statističku obradu podataka.

Instrument u ovom istraživanju je anketni upitnik konstruiran za namjeru ovog istraživanja. Anketni upitnik se sastoji od 15 pitanja, i to pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Cilj konstruiranja ovog upitnika je da dobijemo adekvatne podatke za ovo istraživanje. U uvodnom dijelu instrumenta kratko je obrazložen cilj istraživanja kao i sadržaj problema koji se istražuje. Pitanja su formulirana jasno, razumljivo i jednostavno. Nastojali smo osigurati spremnost ispitanika da sudjeluju u istraživanju tako što smo im usmeno objasnili važnost samog istraživanja.

Populaciju čine učenici Srednje turističko-ugostiteljske škole, od kojih je izabran uzorak od 100 učenika od prvog do četvrtog razreda.

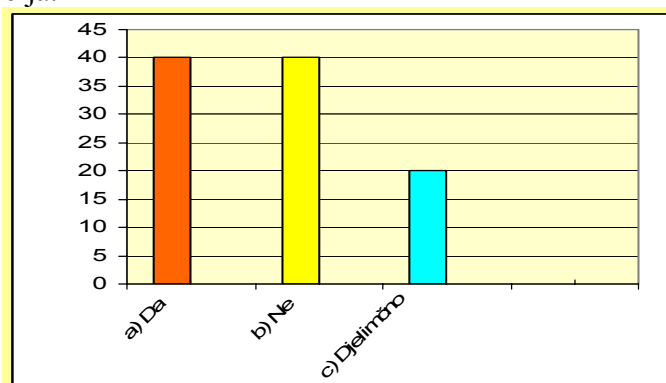
ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Rezultati istraživanja su pokazali da je od 100 ispitanika 30% ispitanika odgovorilo da ima povjerenja u roditelje, 30% djelimično, dok se 40% ispitanika izjasnilo da nema povjerenja u svoje roditelje.

Grafikon 1: Grafički prikaz stavova ispitanika o povjerenju u roditelje

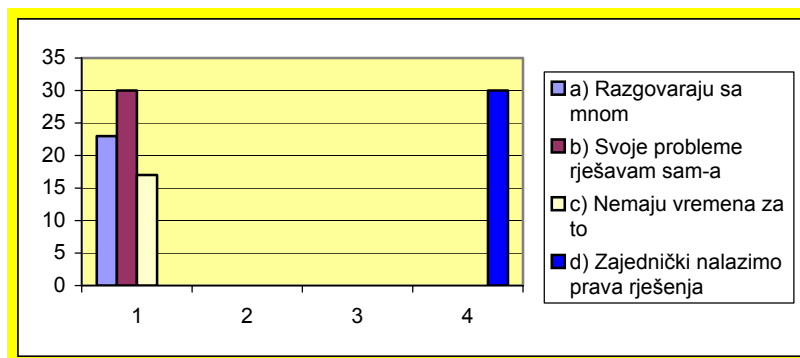
Rezultati χ^2 testa na stupnju slobode od 0,5 pokazali su da postoji statistički značajna razlika između dobivenih i očekivanih frekvencija.

Grafikon 2: Grafički prikaz stavova ispitanika o kvalitetu komunikacije s roditeljima

Na pitanje o kvalitetu komunikacije s roditeljem broj pozitivnog i negativnog odgovora je izjednačen, dok je 20% ispitanika odgovorilo da djelimično imaju dobru komunikaciju sa roditeljima.

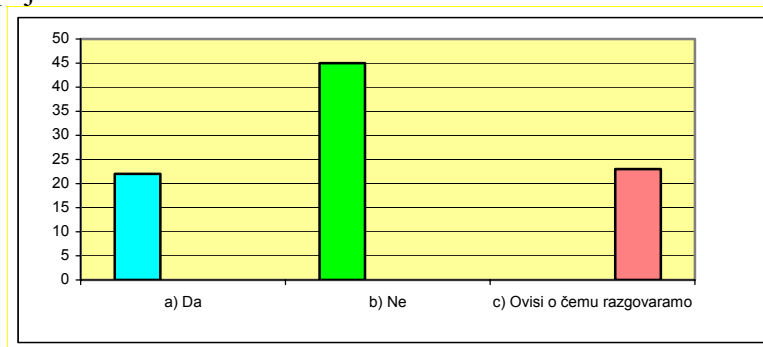
Hi kvadrat iznosi 10 i rezultati su statistički značajni.

Grafikon 3: Grafički prikaz stavova ispitanika o reakciji roditelja na postojeći problem

Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 3 vidljivo je da sa 23% ispitanika roditelji razgovaraju kada imaju problem, 30% njih probleme rješavaju sami, 17% ispitanika se izjasnilo da njihovi roditelji nemaju vremena za to, a 30% ispitanika je odgovorilo da probleme rješavaju zajednički.

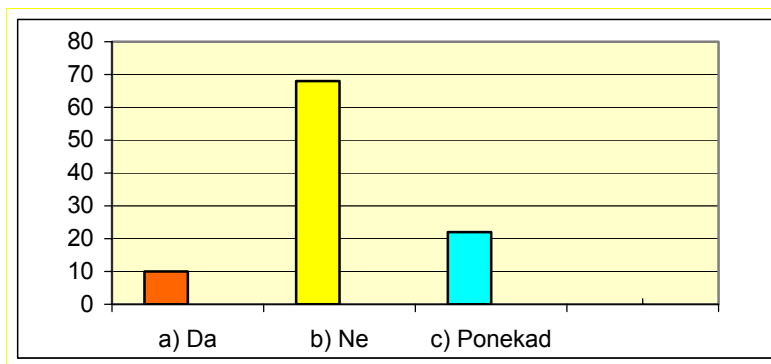
Hi kvadrat iznosi 3.7 , a podaci su statistički značajni na stupnju slobode od 0.5.

Grafikon 4: Grafički prikaz stavova ispitanika o iskrenosti u razgovoru sa roditeljima

Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 4 vidljivo je da 45% ispitanika nije iskreno u razgovoru sa roditeljima, 22% ispitanika su se izjasnila da su uvijek iskreni, dok je njih 23% izjavilo da to ovisi o temi razgovora.

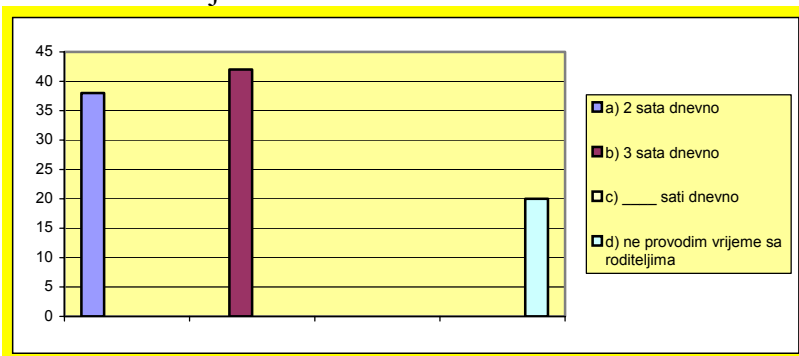
Hi kvadrat iznosi 0.9 i na stupnju slobode od 0.5 rezultati su statistički značajni.

Grafikon 5: Grafički prikaz stavova ispitanika o vremenu roditelja da ih saslušaju

Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 5 vidljivo je da 68% ispitanika misli da roditelji nemaju uvijek vremena da ih saslušaju, 10% njih su saslušani kada je potrebno, dok je 22% ponekad saslušano.

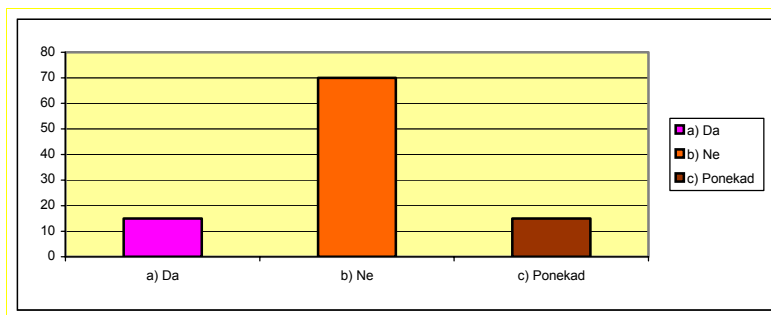
Hi kvadrat iznosi 16.01 i na stupnju slobode od 0.5 rezultati su statistički značajni.

Grafikon 6: Grafički prikaz stavova ispitanika o vremenu koje provode s roditeljima

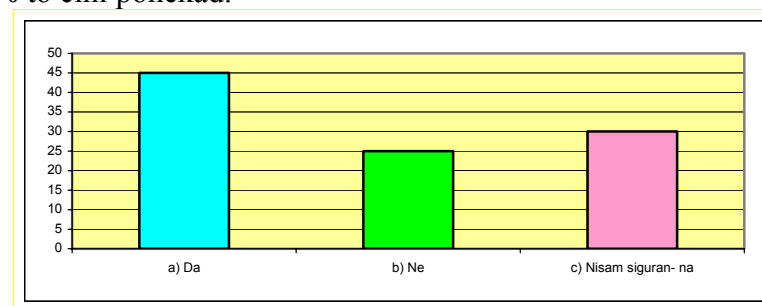
Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 6 vidljivo je da 42% ispitanika dnevno provodi tri sata sa roditeljima, 38% dva sata, a 20% ispitanika ne provodi vrijeme sa roditeljima.

Hi kvadrat iznosi 10.01 i na stupnju slobode od 0.5 rezultati su statistički značajni.

Grafikon 7: Grafički prikaz stavova ispitanika o povjeravanju roditeljima

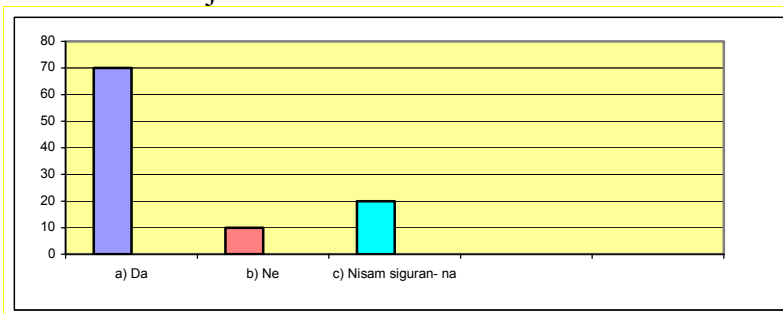
Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 7 vidljivo je da se 70% ispitanika ne povjerava roditeljima, 15% to čini, a 15% to čini ponekad.

Grafikon 8: Grafički prikaz stavova ispitanika o postojanju konflikta sa roditeljima

Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 8 vidljivo je da je 45% ispitanika često u konfliktu sa roditeljima, 25% ne, a 30% nije sigurno.

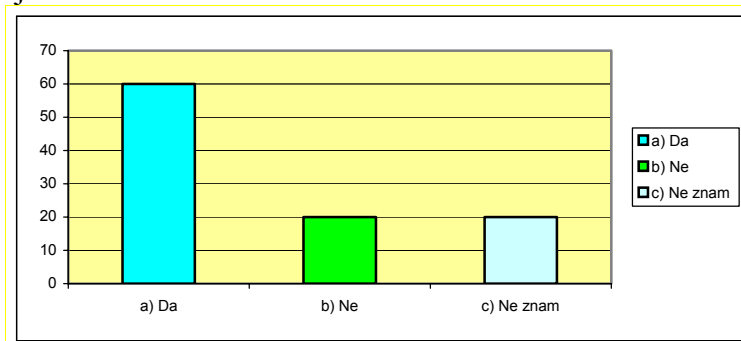
Hi kvadrat iznosi 9.55 i na stupnju slobode od 0.5 rezultati su statistički značajni.

Grafikon 9: Grafički prikaz stavova ispitanika o razlogu sukoba sa roditeljima

Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 9 vidljivo je da je kao razlog sukoba sa roditeljima 70% ispitanika odgovorilo da je to zbog neslaganja u mišljenjima, 10% se ne slaže s tim, a 20% ispitanika smatra da je to ponekad uzrok sukoba.

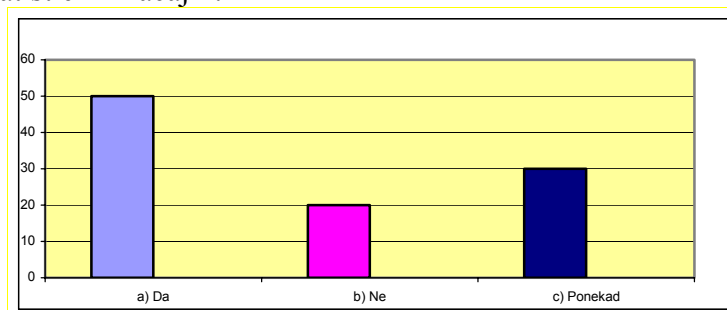
Hi kvadrat iznosi 16.42 i rezultati su statistički značajni na stupnju slobode od 0.5.

Grafikon 10: Grafički prikaz stavova ispitanika o glavnom nedostatku roditeljskog odgoja

Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 10 vidljivo je da 60% ispitanika smatra da je glavni nedostatak roditeljskog odgoja slaba komunikacija, 20% ispitanika se protivi, a 20% se izjasnilo da ne zna.

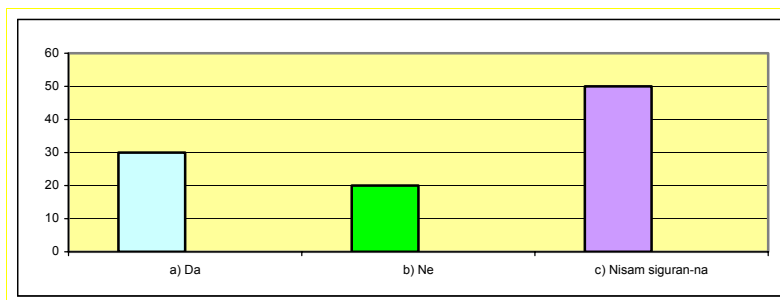
Hi kvadrat iznosi 11.67, a na stupnju slobode od 0.5 podaci su statistički značajni.

Grafikon 11: Grafički prikaz stavova ispitanika o tome da li su ljuti što roditelji nemaju vremena za njih

Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 11 vidljivo je da se 50% ispitanika ljuti zbog toga što roditelji nemaju vremena za njih, 20% se ne ljuti zbog toga, a 30% ponekad.

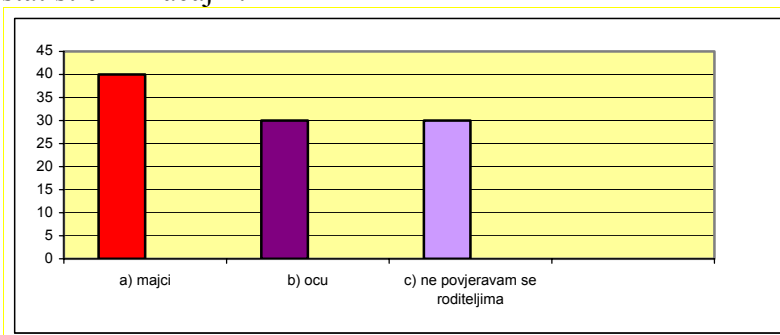
Hi kvadrat iznosi 10.33 i na stupnju slobode od 0.5 rezultati su statistički značajni.

Grafikon 12: Grafički prikaz stavova ispitanika o tome da li poštuju roditelje

Na pitanje da li poštuju roditelje potvrdno je odgovorilo 30% ispitanika, negativno 20%, a 50% ispitanika nije sigurno.

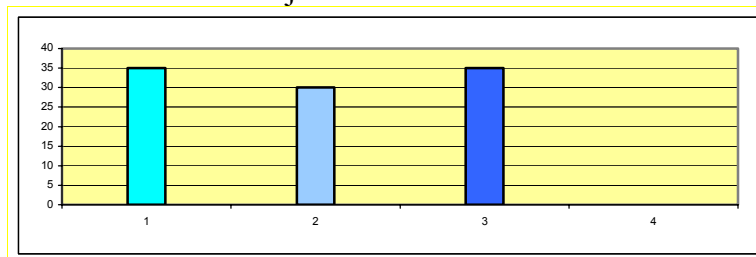
Hi kvadrat iznosi 10.33, a na stupnju slobode od 0.5 rezultati su statistički značajni.

Grafikon 13: Grafički prikaz stavova ispitanika o povjeravanju roditeljima

Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 13 vidljivo je da se 40% ispitanika češće povjerava majci, 30% ocu, a 30% se uopšte ne povjerava roditeljima.

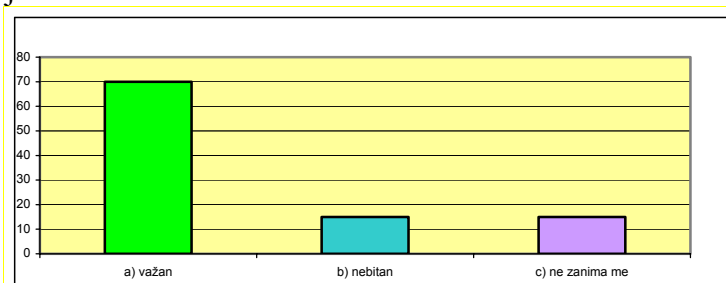
Hi kvadrat iznosi 9.16, a na stupnju slobode od 0.5 dobiveni podaci su statistički značajni.

Grafikon 14: Grafički prikaz stavova ispitanika o ponašanju i ulozi roditelja

Iz rezultata istraživanja predstavljenih u grafikonu 14 vidljivo je da 35% ispitanika ima pozitivan stav o ponašanju i ulozi roditelja, 30% negativan, a 35% ispitanika nema stava o tome.

Hi kvadrat iznosi 9.05 i podaci su statistički značajni na stupnju slobode od 0.5.

Grafikon 15: Grafički prikaz stavova ispitanika o važnosti problema konflikta s roditeljima

Da je problem konflikta s roditeljima važan izjasnilo se 70% ispitanika, 15% smatra da je nebitan, a 15% ispitanika ovaj problem ne zanima.

Hi kvadrat iznosi 14.77, a na stupnju slobode od 0.5 rezultati su statistički značajni.

ZAKLJUČCI

Iz istraživanja koje je sprovedeno aprila 2008. godine, a koje se odnosilo na odnos adolescenata prema roditeljima, došlo se do sljedećih zaključaka:

- Pretpostavili smo da adolescenti nemaju povjerenja u roditelje: Rezultati su pokazali da adolescenti nemaju povjerenja u roditelje, što možemo shvatiti kao jednu od negativnih strana njihovog odnosa.
- Pretpostavili smo da adolescenti ne razgovaraju dovoljno sa roditeljima: Rezultati su pokazali da se komunikacija adolescenata sa roditeljima nalazi na nekoj granici, nije u potpunosti dobra, ali isto tako nije ni u potpunosti loša.
- Pretpostavili smo da adolescenti nisu uvijek iskreni u razgovoru sa roditeljima: Rezultati su potvrdili da adolescenti nisu uvijek iskreni u razgovoru kao i to da njihova iskrenost mnogo ovisi o temi razgovora, što nam govori o mogućem uzroku problema.

- Pretpostavili smo da adolescenti ne provode dovoljno vremena sa roditeljima: Rezultati su potvrdili da provedeno vrijeme sa roditeljima nije dovoljno.
- Pretpostavili smo da probleme adolescenti rješavaju sami: Rezultati su pokazali da se 70% adolescenata ne obraća roditeljima kada ima problem, a iz pitanja 6 u anketnom listiću saznajemo da 30% ispitanika probleme rješavaju sami, što nam potvrđuje hipotezu da adolescenti svoje probleme rješavaju sami.
- Pretpostavili smo da su adolescenti u konfliktnoj situaciji sa roditeljima: Rezultati su pokazali da se 45% ispitanika izjasnilo da jeste u konfliktnoj situaciji sa roditeljima, a njih 30% nije sigurno, dok samo 25% ispitanika nije u konfliktu sa roditeljima.
- Pretpostavili smo da konflikti postoje zbog neslaganja u mišljenjima: Rezultati su to potvrdili, jer je 70% ispitanika odgovorilo da su uzrok konflikta neslaganja u mišljenju, također iz drugih odgovora saznajemo da su mogući uzroci i loša komunikacija (60% ispitanika), zatim što roditelji nemaju dovoljno vremena (50%) i što 30% adolescenata ne poštuje roditelje, a njih 50% nije sigurno da li poštuje roditelje.
- Pretpostavili smo da se adolescenti češće povjeravaju majci. Rezultati su to potvrdili, jer se 40% ispitanika izjasnilo da se povjerava češće majci. Iz literature možemo saznati da je to slučaj zato što se oca uglavnom adolescenti plaše i posmatraju ga kao strogog autoriteta, stoga će se prije za pomoć obratiti majci.
- Pretpostavili smo da su stavovi adolescenata negativni o ponašanju i ulozi roditelja: Hipoteza nije potvrđena jer 35% ispitanika ima pozitivan stav o ponašanju i ulozi roditelja, 30% negativan, a 35% ispitanika nema stava o tome, što je pozitivan i važan uslov za rješenje problema između adolescenata i roditelja.
- Pretpostavili smo da je problem konflikta s roditeljima značajan adolescentima: Rezultati su to potvrdili, jer se 70% ispitanika izjasnilo da je problem konflikta s roditeljima važan, što nam govori da adolescenti imaju želju da nešto učine i da izbjegnu te konflikte sa roditeljima.

Iz dobivenih rezultata proizilazi da adolescenti nemaju povjerenja u roditelje, da nisu iskreni, ne provode dovoljno

vremena sa roditeljima, probleme pokušavaju rješavati sami, zatim u konfliktnoj su situaciji sa roditeljima i to kao rezultat neslaganja u mišljenjima. Stoga se postavlja pitanje i da li je potrebno uopće postavljati pitanje o njihovom odnosu sa roditeljima. Da li je potrebno kriviti samo roditelje za probleme koje imaju sa adolescentima? Zaključujemo da veliku odgovornost o lošem odnosu s roditeljima nose i adolescenti, mada možemo istaći i greške roditelja, koje se odnose na nedostatak vremena, prezaposlenost ili u nekim slučajevima nerazumijevanje.

Mada je jedna od svjetlijih tačaka činjenica da je ovaj problem važan adolescentima, možemo zaključiti da žele riješiti konflikte s roditeljima i živjeti u skladnim odnosima s njima. Mislim da je potrebno sagledati, prije svega, sopstveno ponašanje, objektivno analizirati činjenice i tek onda djelovati!

LITERATURA

- Balahović, Z. (1981): *Porodica kao ljudska zajednica*, Zagreb: Naprijed.
- Bratanić, M. (1993): *Mikropedagogija*, Zagreb: Školska knjiga.
- Ćatić, R. (2003): *Porodična pedagogija*, Zenica: Pedagoški fakultet.
- Jovanović, P. (1997): *Roditelji i dete*, Pančevo.
- Pedagoška enciklopedija I*, 1989.
- Pedagoška enciklopedija II*, 1989.
- Soric, I. (ed). (2002): XIII. Dani psihologije u Zadru, Sazetci radova, str. 58-59, Zadar: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zadru.
- Stevanović, M. (1996): *Odgoj u obitelji i školi*, Pula.
- Šimleša, P. (1971): *Pedagogija*, Zagreb.
- Tomić, R., Arnautović, S., Franca, A., Avdibegović, E. i Huremović, B. (1999): *Upoznajte nas bolje*. Tuzla.
- Tomić, R., Franca, A., Arnautović, S., Iličković, M. i Kasumović, Lj. (2007): *Ako nas upoznate bićemo sretniji*, Tuzla.
- Tomić, R., Osmić, I. (2006): *Didaktika*, Tuzla.
- Tomić, R., Osmić, I., Karić, E. (2006): *Pedagogija*, Tuzla.
- Urbanac, K.: *Precepcija vlastite budućnosti adolescenata kao zaštitni čimbenik*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Vidanović, I., Kolar, D. (2003): *Mentalna higijena*, Beograd.

THE RELATIONSHIP BETWEEN ADOLESCENTS AND PARENTS

Summary

The relationship between adolescents and parents has become a problem in the modern society. It is a burning issue, much discussed and explored in the recent years.

This paper is an attempt to give an overview of the adolescent-parent relationship based on knowledge in pedagogy and psychology and extensive research.

The paper presents the theoretical background and defines the basic terminology closely related to adolescence and parenting. Additionally, it analyses and interprets the results the research has shown.

Our aim has been to explore the relationship between adolescents and parents, their mutual trust, sincerity, the quality time, the opinions and views adolescents have of their parents, potential conflicts, and assistance seeking from parents by adolescents, as well as the extent to which children communicate with their parents.

The information used in the paper has been collected by means of interviews and questionnaires that involved a hundred students attending the Tourist-Catering Secondary School in Tuzla.

Key words: adolescence, identity, communication, conflicts